

Recensie Trees van Montfoort – Groene Theologie

Dorry de Beijer

Eind vorig jaar werd het boek *Groene Theologie* gekozen tot het beste Nederlandstalige theologische boek van 2019. Terecht, want het wordt nu al een standaardwerk. Predikante en onderzoeker Trees van Montfoort opent met dit boek namelijk een heel nieuw veld voor de Nederlandse en Vlaamse theologie, èn voor de gelovige en kerkelijke praktijk. Niet dat kerken geen aandacht voor duurzaamheid hebben. Maar deze blijft beperkt tot diaconie en kerkbeheer, oftewel tot het doen.

Er is ook een grondige herbezinning nodig op het wereld-, gods- en mensbeeld, dat de ecologische crisis mede heeft veroorzaakt. Het westerse geloof en theologie hebben zich daar, in hun poging verstaanbaar te blijven voor moderne gesecculariseerde mensen, teveel aan aangepast. De ecologische crisis biedt kerk en theologie een kans om weer aan maatschappelijke relevantie te winnen. Want theologie gaat niet over geloof of zingeving, maar over de hele werkelijkheid in relatie tot God. Zo legt Van Montfoort in het eerste hoofdstuk uit.

Het tweede hoofdstuk *Het andere wereldbeeld van de bijbel* biedt een ruimer zicht dan alleen een ecologische interpretatie van Genesis 1 en 2. Het betreft de Psalmen erbij met hun lofzang door alle schepselen, zoals het gekwaak in het openingsverhaaltje over de heilige Benno en de kikkers. En de lijdende Job aan wie de Schepper de ontzagwekkende schoonheid van de schepping toont, èn zijn plaats daarin - belangrijk, maar bescheiden - en zo weer nieuw uitzicht geeft. Verrassend is dat Vrouwe Wijsheid in Job en in Spreuken gezien wordt als alter ego van de Schepper. En dat het Nieuwe Testament Jezus in haar lijn plaatst, als leraar en als schepper.

Het derde hoofdstuk stelt de vraag hoe in Nederlandse taalgebied over kerk, theologie en duurzaamheid gesproken wordt. Van Montfoort constateert zowel enthousiasme als weerstand. Dat laatste gevoed door argwaan jegens de natuur, een sterk antropocentrisme, en het plaatsen van verlossing tegenover schepping. Het Conciliair Proces, de kerkelijke documenten *De gaarde een woestijn?* (1990) en *Laudato Si* (2015) komen aan bod, evenals recente publicaties van mannelijke wetenschappers Henk Manschot, Taede Smedes en Gijsbert van den Brink.

Het in 1989 verschenen boek van Tine Halkes *...en alles zal worden herschapen. Gedachten over de heelwording van de schepping in het spanningsveld tussen natuur en cultuur* verdient meer dan de drie regels die Van Montfoort er aan wijdt. Zeker gezien de feministische insteek van beide theologes.

Gelukkig opent het vierde hoofdstuk uitvoeriger met een andere voormoeder: de Amerikaanse Sallie McFague, met twee boeken over theologie en ecologie in 1987 en 1993. Dit hoofdstuk is verder gewijd aan recente ecofeministische

theologie wereldwijd. Van Montfoort kiest bewust voor theologes uit verschillende werelddelen en kerken: de Braziliaanse, in een sloppenwijk wonende bevrijdingstheologe Ivone Gebara (rk), de door procesfilosofie en negatieve theologie geïnspireerde Catherine Keller uit de USA (prot.) en de oosters-orthodoxe Elizabeth Theokritoff, met haar visie op liturgie als herstel van de schepping en op ascese i.p.v. consumentisme. Van Montfoort illustreert zo de noodzaak van contextualiteit en diversiteit. Maar ook van dialoog en een permanente oefening in het leerlingschap van gelijken. Het boek besluit met een uitgewerkt voorbeeld van een viering in 2018 n.a.v. de Dankdag voor gewas en arbeid in het Brabantse Boxtel, dat bij een wereldwijde beweging hoort van transition towns.

Groene theologie is even breed georiënteerd als diepzinnig, zet je echt aan het denken en is tegelijk praktischer dan je zou denken. Zo ga ik eens een tijd de formule "de Bijbel als verhaal van God en mensen" door een andere meer omvattende formulering vervangen als ik voorga. Van Montfoort schrijft toegankelijk en legt helder uit, zodat de stevige kost die zij aanbiedt goed verteerbaar wordt. Maar verwacht geen hapklaar verpakte brokjes. Gelukkig maar, want daar hebben we genoeg van!

Dit boek is zeker geschikt voor leesgroepen, en daarbij is een theologisch geschoolde begeleider handig. Ook handig: op de website van de auteur staat onder de knop Groene Theologie voor de eerste drie hoofdstukken een uitgebreide leeswijzer: www.vanmontfoortcommunicatie.nl.

Trees van Montfoort, *Groene Theologie*. Uitgeverij Skandalon, 2019, 318 pagina's. € 27,50.